

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

בפני כבוד השופט ד"ר גיא שני

התובעים

1. פלונית (קטינה)
2. פלונית
3. פלוני

נגד

הנתבעות

1. מדינת ישראל
2. ענבל חברה לביטוח בע"מ – נמחקה
3. עיריית ראשון לציון
4. כלל חברה לביטוח בע"מ

פסק דין

1. ביום 3.10.2011 נפלה התובעת – אז בת 10 שנים – בשטח בית הספר "נווה דקלים" בראשון לציון. ידה נשברה. התובעת והוריה הגישו תביעה-זו שלפניי, לפיצוי בגין נזקי התאונה.

כללי

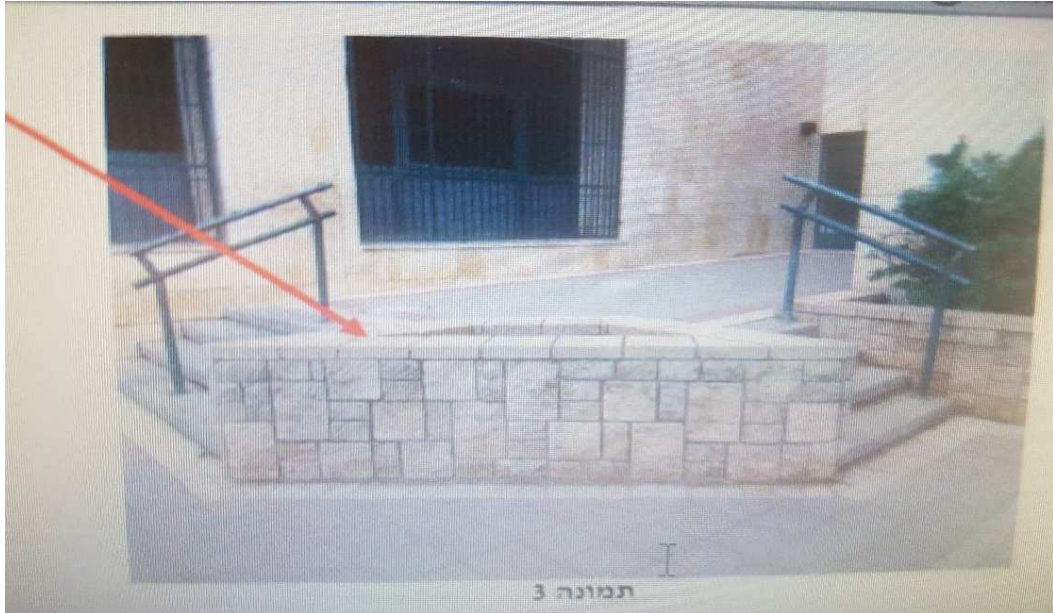
2. האירוע נשוא התביעה התרחש כאמור ביום 3.10.2011, באזור המדרגות המצויות בוא"ק דלת הכניסה למבנה בית הספר. ראוי בפתח הדברים לתאר את הזירה. מתמונות שהוצגו לפניי עולה, כי כאשר יוצאים מדלת הכניסה של בית הספר ישנה רחבה קטנה (להלן: **הרחבה העליונה** או **המפלס העליון**) ואחריה גרם של ארבע מדרגות, המוביל לרחבה גדולה יותר (להלן: **הרחבה התחתונה** או **המפלס התחתון**). גרם המדרגות מפוצל לשניים: ארבע מדרגות מצד ימין וארבע מדרגות מצד שמאל, ובתוך – "הטרפז".

3. ענייננו-שלנו – ב"טרפז". מדובר בערוגה בצורה גאומטרית של טרפז, הבנויה מאבנים, ונמצאת כאמור בין שני גרמי המדרגות המקשרים בין הרחבה העליונה לבין הרחבה התחתונה. גובהו של הטרפז 84 ס"מ, וחלקו העליון גבוה יותר ממפלס הרחבה העליונה. התמונה הבאה ממחישה את מראייה רחבת הכניסה, גרם המדרגות וערוגת ה"טרפז":

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

4. מן התיאור שהובא לעיל ומן התמונה שהוצגה עולה, אם כן, כי באזור הכניסה והיציאה ממבנה בית הספר יש שני מפלסים. תלמיד או תלמידה היוצאים מבית הספר יכולים להגיע אל הרחבה התחתונה באמצעות אחד מבין שני גרמי מדרגות – זה שמימין או זה שמשמאל. זו הדרך הבטוחה. דרך נוספת להגיע לרחבה התחתונה היא לקפוץ מהערוגה. דרך זו של זינוק מגובה 84 ס"מ – אין צורך לומר – בטוחה הרבה פחות (להמחשה נוספת ראו המוצג שסומן במ/1).

5. התובעת, אשר במועד התאונה הייתה תלמידת כיתה ה', טוענת כי בצאתה מבית הספר במהלך ההפסקה היא נפלה מן הערוגה אל הרחבה התחתונה וספגה חבטה ביד הימנית. מיד לאחר התאונה הזעיקו חברותיה את המורה לספורט וזה האחרון פינה את התובעת למזכירות בית הספר. משם הועברה התובעת על-ידי אביה לקופת החולים, שם התברר כי נגרם לה שבר בשורש כף היד. התובעת הופנתה למיון של בית החולים "וולפסון", ידה גובסה, וביום 17.10.2011 נותחה התובעת לצורך שחזור סגור וקיבוע פנימי עם מסמרים.

6. בגין נזקיה עותרת התובעת לתשלום פיצויים ממדינת ישראל ומעיריית ראשון לציון. לצורך הכרעה בתביעה שלפניי, יש להיזקק לשלוש שאלות עיקריות: **ראשית**, שאלת נסיבות האירוע – האם התובעת אמנם נפלה מן הטרפז, כטענתה, או שמא מעדה במדרגות שבסמוך לטרפז, כפי שגורסות הנתבעות; **שנית**, שאלת האחריות הנזיקית לאירוע, בהתייחס לכל אחת מן הנתבעות; **ושלישית**, שאלת שיעור הנזק (בהנחה שקיימת אחריות).

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 14-01-39116 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

מן הטרפז או מן המדרגות? זו השאלה

7. בין הצדדים התגלעה מחלוקת באשר לנסיבות התאונה והמיקום המדויק שבו ארעה. אמנם, אין חולק כי התובעת נפלה ושברה את ידה באזור המדרגות, אולם בעוד שגרסת התובעת היא כאמור שנפלה מן הטרפז, טוענות הנתבעות כי התובעת מעדה במדרגות עצמן. ההכרעה במחלוקת זו מונחת בלב התיק שלפניי, שכן טענות התובעת בדבר התרשלות הנתבעות ממוקדות בליקויי בטיחות ובמחדלי השגחה הנוגעים לטרפז.

8. לאחר שבחנתי בעיון רב את חומר הראיות שבא לפניי, התרשמתי באופן בלתי-אמצעי מן העדויות ושיוויותי לנגד עיני את רף ההוכחה במשפט האזרחי ("מאזן ההסתברויות"), מצאתי כי יש לקבל את הגרסה שלפיה התובעת נפלה מן הטרפז. אסביר את השיקולים המרכזיים המונחים ביסוד מסקנתי-זו.

9. התובעת תיארה בתצהירה כי כאשר יצאה משער בית הספר בהפסקת הצהריים יחד עם חברותיה, היא צעדה לכיוון המדרגות והסתובבה כדי לשוחח עם חברותיה; או-אז, כשהסתובבה חזרה, איבדה את שיווי המשקל ונפלה מן הגובה. כאן המקום לציין, כי בתצהיר לא נכתב במפורש כי התובעת נפלה מה"טרפז", אך נכתב כי נפלה מן הגובה. בעדותה בבית המשפט (ביום 9.3.2016) הוסיפה התובעת ותיארה כי יחד עמה היו בעת האירוע עוד שתי חברות (עמוד 6 לפרוטוקול), כי היא צעדה קדימה ועמדה על הטרפז, וכי כאשר חברתה קראה לה, היא הסתובבה, מעדה ונפלה "תוך כדי סיבוב" (עמודים 7-9 לפרוטוקול). כאשר נשאלה התובעת מדוע צעדה לטרפז אף שישנן מדרגות, היא השיבה "מלא ילדים היו שם... כולם עושים את זה, עד היום, ילדים משתוללים ומשחקים" (עמוד 8 לפרוטוקול).

10. אומר מיד: במהלך חקירתה הנגדית התקבל הרושם כי התובעת – שגילה אז היה פחות מ-15 שנים – מאוד נרגשת ולחוצה; לפרקים גם בכתה. בהתרשמות בלתי-אמצעית, לא חשתי כי התובעת אינה דוברת אמת כשהיא חוזרת ומבהירה, פעם אחר פעם, שנפלה מן הטרפז (ולא מן המדרגות שבצדדיו). עם זאת, אין לכחד כי במהלך העדות עלו סימני שאלה ונותר רושם של דבר-מה שאינו מפוענח עד-תום.

11. בהמשך ישיבת ההוכחות, הודיע בא-כוח התובעת כי הוא מבקש לפעול לאיתורן ולזימונם של החברות שהיו עם התובעת בעת האירוע (דבר שהתובעים בחרו שלא לעשות קודם לכן). בהחלטתי בסיום הישיבה מיום 9.3.2016 קבעתי כי באיזון בין השיקולים הרלוונטיים, יש מקום להיעתר לבקשה וזאת למען חקר האמת.

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

12. וכך היה. מטעם התובעת הוגש תצהיר של העדה א.ב.ד., אשר לפיו התובעת נפלה מהטרפז במהלך משחק. העדה מתארת כי היא-עצמה עמדה ברחבה התחתונה והבחינה בתובעת נופלת. לדבריה, "אני והבנות מהכיתה היינו בדרך כלל משחקות כך שהיינו קופצות מהטרפז ולמטה, עולות שוב מהמדרגות הסמוכות לטרפז, ושוב קופצות...". על גרסה זו חזרה העדה בעדותה מיום 17.11.2016. היא ציינה כי התובעת נפלה "מהטריבונה" במהלך משחק של קפיצות – משחק שבו החלו לשחק כשבוע לפני-כן (עמוד 20 לפרוטוקול). העדה תיארה את מהלך המשחק – "כל אחת שקפצה חיכינו מאחור... פה היינו עומדות, כל פעם מישהי הייתה קופצת". בזמן המקרה – כד לדבריה העדה – התובעת "באה לקפוץ ופתאום ראיתי אותה נופלת" (עמוד 20 לפרוטוקול).

13. עדותה של א.ב.ד. הותירה רושם משכנע. ראשית, האמנתי לעדה כי כיום היא אינה חברה טובה של התובעת (הן אינן לומדות באותה כיתה – עמוד 19 לפרוטוקול), זאת כפי שהעידה גם התובעת עצמה (עמוד 7 לפרוטוקול). שנית, התרשמתי כי העדה סיפרה דברים כהווייתם – לפי זיכרונה – ולא מתוך עניין מיוחד לסייע לתובעת. בהקשר זה חשוב להדגיש, כי כאשר עומתה העדה א.ב.ד. עם סתירות בין עדותה-שלה לבין התיאור שמסרה התובעת, היא לא נסוגה אלא עמדה איתן על דבריה:

ש. [התובעת] לא טענה מעולם שזה קרה תוך כדי משחק.
ת. אני יודעת שזה היה משחק.
ש. [התובעת] הייתה פה, אמרה את זה בכתב התביעה ובביהמ"ש. אני מקריא לך מסעיף 2 בתצהיר של התובעת.
ת. זה לא היה כפי שהקראת לי מתצהירה של [התובעת]
ש. אז היא משקרת?
ת. אולי זה מה שהיא זוכרת, לא אמרתי שהיא משקרת.
ש. [התובעת] אומרת שהיא עמדה למעלה ומישהי קראה לה מאחור, היא אומרת שקראת לה ובגללך היא סובבה את ראשה ואיבדה את שיווי המשקל...
ת. זה לא קרה.
(עמודים 21-22 לפרוטוקול)

14. עינינו הרואות, העדה א.ב.ד. לא התאמצה להתאים את עדותה לגרסתה של התובעת כפי שהוצגה בפניה, אדרבא – היא עמדה על האופן שבו היא זוכרת את האירוע, גם אם אינו תואם באופן מלא את פרטי המקרה כפי שבאו מפיה של התובעת. עובדה זו הוסיפה לעדותה של א.ב.ד. נופך של מהימנות. עוד אציין, כי לא מצאתי בעובדה שהעדה א.ב.ד. לא זכרה פרטים מסוימים באופן מדויק (כגון באיזו כיתה קרה האירוע או מי היו החברות הנוספות), כדי לגרוע ממהימנותה, זאת במיוחד לאור העובדה שמדובר בפרטים יחסית שוליים של אירוע קצר-מועד, אשר התרחש שנים ארוכות לפני מועד מסירת העדות, כשהעדה הייתה בת 10 שנים לערך.

15. יש לומר, כי מבין התיאורים שנמסרו על-ידי התובעת מזה ועל-ידי העדה א.ב.ד. מזה – שכאמור אינם זהים זה לזה – אני נוטה לסבור כי התיאור המדויק יותר הוא זה של א.ב.ד., כלומר שהייתה מעורבות של משחק באירוע. כאן המקום להזכיר, כי מדובר בילדות שהיו במועד האירוע

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

בנות 10 שנים לערך, וגם במועד הדיון בבית המשפט היו נערות צעירות. את עדותן יש לבחון בהתאם לכך ובהירות ראויה. ניתן להעלות על הדעת סיבות שונות מדוע לא הייתה הלימה מלאה בין התיאורים, ומדוע התובעת לא סיפרה על נפילה במסגרת של משחק. אולם יש להדגיש: הן התובעת הן א.ב.ד. עמדו באופן חד-משמעי על כך שהנפילה הייתה מהטרפז, תוך דחיית הגרסה החלופית של נפילה במדרגות; ובפועל, גם **התובעת** ציירה, יותר מפעם אחת, תמונה של ילדים המשחקים בטרפז כדבר שבשגרה (ראו למשל עמוד 10 לפרוטוקול: "ש. כמה ילדים היו על הטרפז. ת. **אני הייתי, וחברות שלי היו, כל הפסקה מלא ילדים עולים לשם...**). למעשה, מעדותה של התובעת עולה שגם היא לא טוענת כי מצאה את דרכה לטרפז בלי משים. כך למשל, כשנשאלה התובעת מדוע צעדה לטרפז ולא למדרגות המובילות אל המפלס התחתון, השיבה: "**מלא ילדים היו שם, מלא ילדים. עמדתי פה, כולם עושים את זה, עד היום, ילדים משתוללים ומשחקים**" (עמוד 8 לפרוטוקול; ראו גם עמוד 9 לפרוטוקול). אין זאת אלא, שהפער לכאורה בין גרסתה של התובעת לבין התיאור שמסרה א.ב.ד. אינו גדול כפי שניתן לסבור במבט ראשון, והכול – נשוב ונזכיר – כאשר אנו משווים לנגד עינינו את גילן של העדות בעת האירוע ובזמן מתן העדות.

16. הגרסה הבסיסית של התובעת, שלפיה היא נפלה מן הטרפז (ולא במהלך ירידה או עלייה במדרגות), נתמכת בראיה חשובה נוספת. ביום התאונה פונתה התובעת למיון ילדים בבית החולים "וולפסון", וברשומה הרפואית נרשם כך: "**היום בבית הספר נפלה מגובה של כ- 1.20 מטר ונחתה על הישבן וקיבלה מכה בשורש כף יד ימין...**". מדובר אם כן במסמך מזמן אמת, סמוך לאחר האירוע, שבו מתוארת "נפילה מגובה של כ- 1.20 מטר". רישום זה מתאים לנפילה מן הטרפז, אך לא לנפילה במדרגות.

17. את טענתן של הנתבעות בדבר נפילה במדרגות (ולא מהטרפז אל הרחבה התחתונה), הן מבקשות לתמוך במסמך שכותרתו "דיווח ראשוני על תאונה". המסמך נערך על-ידי מנהלת בית הספר ביום 6.10.2011 (שלושה ימים לאחר האירוע) ונרשם בו כהאי לישנא:

תיאור התאונה

נפילה על יד ימין בזמן משחק כאשר עלתה על המדרגות.
מפי הילדה – שיחקתי תופסת ואז עליתי במדרגות ונפלתי על היד.

18. מטעם הנתבעת 1 הוגש תצהיר של המנהלת, הגב' חמדה שרייבהנד, שאישרה כי התובעת סיפרה לה ששיחקה תופסת ונפלה בזמן עלייה במדרגות – ובהתאם נרשמו הדברים בדו"ח. אלא מאי? לאחר ששמעתי את מכלול הראיות, נחה דעתי כי יש להתייחס לדו"ח האמור "בעירבון מוגבל". וכל כך למה? בראש ובראשונה, משום שהתרשמתי כי הדו"ח אינו משקף ממצאים של תחקיר מעמיק, הכולל יציאה עם התובעת למקום האירוע. בהקשר זה יובהר, כי המנהלת אישרה שלא יצאה עם התובעת לאזור התאונה, ובעדותה ציינה כי המורה לספורט "הלך עמה כדי לראות" (עמוד 26 לפרוטוקול). אלא שמעדותו של המורה יוסי כהן עולה כי אף-הוא לא העמיק חקר ולא ניגש עם

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 14-01-39116 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

התובעת למקום התאונה על-מנת לקבל הסבר מדויק על נסיבותיה (ראו עמוד 35 לפרוטוקול). לאור זאת, ולנוכח העובדה שהתובעת הייתה אז בת 10, סבורני כי הרישום בדו"ח האירוע, שלפיו התובעת נפלה "בזמן משחק כאשר עלתה על המדרגות", אינו יכול לגבור על הראיות התומכות בגרסת הנפילה מהטרפז, כפי שפורטו לעיל. בהקשר זה, גם לא ניתן לשלול את הסבריה של התובעת לרישום האמור, שעיקרם – כי מדובר באי-הבנה של כוונתה (ראו עמודים 8-9 לפרוטוקול; לגבי דבריה של התובעת כי התכוונה לכך שנפלה "במדרגה של הטרפז", ראוי לציין כי גם ב"כ הנתבעת 3 מציין בסיכומיו שמבנה הטרפז גבוה ממשטח ההליכה "לפחות בגובה של מדרגה גבוהה" – ההדגשה אינה במקור). ועוד באותו הקשר יוער, כי גם בדו"ח האירוע נזכר הנושא של "משחק", באופן המשתלב בתמונה הכוללת העולה מן הראיות, כפי שנפרסו לעיל.

19. בשולי הדברים יצוין עוד, בזהירות ראויה, כי דומה שגם הנזק שהוסב לתובעת – **נפילה על העכוז ושבר בשורש כף היד** – מתיישב יותר עם נפילה מגובה (כפי שטוענת התובעת) מאשר עם מעידה בעת עלייה במדרגות (כפי שכתב בדו"ח האירוע).

20. בטרם שאחתום את הדיון בסוגיה זו, אדגיש שוב כי אני ער לקושי העולה מאופן ניסוח התצהיר של התובעת, ולכך שאין התאמה מלאה בין התיאור שמסרה התובעת בעדותה לבין התיאור שמסרה א.ב.ד, העדה מטעמה. אולם בסופו של יום עליי להכריע, על-פי מארג הראיות והתרשמותי הכוללת, מהי הגרסה המסתברת יותר. לאור כל המפורט לעיל, לאחר ששקלתי את מכלול הטענות לכאן ולכאן ובחנתי את העדויות ואת המסמכים, שוכנעתי כי במהלך ההפסקה התובעת נפלה מהטרפז וכך שברה את ידה.

הנפקות המשפטית – אחריותן של הנתבעות

21. הטענות במישור האחריות מתמקדות בשני ראשים עיקריים: **ראשית**, נטען כי הטרפז הוא בבחינת מפגע בטיחות, שעה שלא ננקטו אמצעי זהירות למניעת נפילה של תלמידים מגובה של 84 ס"מ, ובכלל זה גידור הטרפז. **שנית**, נטען כי לא קוימה חובת ההשגחה של מורה תורן על התנהגות התלמידים בזמן ההפסקה.

מצאתי לקבל את הטענות בשני המישורים.

22. פעמים רבות דנה הפסיקה בחובת הזהירות של מורים ומורות כלפי תלמידיהם ותלמידותיהם (ראו למשל ע"א 2061/90 **מרצלי נ' מדינת ישראל – משרד החינוך והתרבות**, פ"ד מז(1) 802 (1993)). על חובה זו נאמר כי שקולה-היא לחובתם של הורים כלפי ילדיהם. חובה זו מקפלת בתוכה דרישה לפקח ולהשגיח על התלמידים, זאת גם שעה שהתלמידים נמצאים בהפסקה בין השיעורים, בשטח

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

בית הספר מחוץ לכיתות הלימוד (ראו ע"א 310/89 כהן נ' לנטוש, פ"ד מו(1) 402 (1992)). היקפה של ההשגחה הנדרשת וטיבה נקבעים בהתאם לנסיבותיו המיוחדות של כל מקרה ומקרה, ובשים לב בין היתר לגילם של התלמידים, למקום הימצאם, לסוג הפעילות שבה הם עוסקים, לתוחלתו של הסיכון הכרוך בפעילות ועוד כיוצא באלה שיקולים רלוונטיים (ראו ע"פ 402/75 אלגביש נ' מדינת ישראל, פ"ד ל(2) 561 (1976)). בהקשר זה עמדה הפסיקה גם על נטייתם של תלמידים צעירים בשנים, השוהים בחצר בית הספר בשעת ההפסקה, למשחקי שובבות העלולים להיות מסוכנים. זאת ועוד, החובה לשמור על שלומם של התלמידים טומנת בחובה אף את הצורך להבטיח סביבת פעילות בטיחותית. לא אחת הוטלה אחריות על הרשות המקומית, בגין מפגעי בטיחות בשטח בית הספר המצוי בחזקתה.

כל אלה הם בבחינת פסיקה מושרשת, ואין צורך להאריך בדברים. ניגש אפוא לבחינת השאלה אם במקרה הנדון הופרה חובת הזהירות על-ידי הנתבעות.

23. לגבי ליקויי הבטיחות, הגישה התובעת חוות-דעת מקצועית שערך מר מקס הרשקוביץ, מומחה בתחום הבטיחות. המומחה הפנה להוראות תקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאו ואגרות), התש"ל-1970, להוראות התקנים, וכן להוראות חוזר מנכ"ל סב/6 מחודש נובמבר 2002, הקובעות דרישה להתקנת מעקה במקום שבו הפרש הגובה בין שני מפלסים הוא מעל 60 ס"מ (לפי התקנות) או מעל 50 ס"מ (לפי חוזר מנכ"ל). המומחה ציין, כי בענייננו הנהלת בית הספר לא התקינה מעקה אף שהפרש הגובה באזור הנפילה הוא 84 ס"מ, וכן לא התקינה שלט אזהרה המורה לתלמידים להתרחק משפת משטח ההליכה. עוד נכתב, כי לא ניתנה הדרכה הולמת לתלמידים וכי המורים התורנים לא היו ערניים מספיק לסיכון הטמון בהליכה בקרבת שפת משטח ההליכה.

24. הנתבעות מצדן לא הגישו חוות-דעת נגדית בתחום הבטיחות, וכמעט שלא חקרו את המומחה מטעם התובעת, הגם שהלה התייצב בבית המשפט. המומחה נשאל שאלות ספורות בלבד על-ידי ב"כ הנתבעת 3, הנוגעות כולן לשאלת התחולה הרטרואקטיבית של תקנות התכנון והבניה (עמוד 12 לפרוטוקול, שורות 21-27). שאלות אלה באו לבסס את טענתה של הנתבעת 3, כפי שהועלתה בסיכומים, שלפיה התקנות שעליהן התבסס המומחה בחוות דעתו אינן רלוונטיות לענייננו, נוכח מועד הקמתו של בית הספר.

25. עמדתה של הנתבעת 3 מוקשה. האמנם בית ספר שנבנה לפני שנים רבות פטור מניה וביה מן החובה להתאים את חצריו לתקנים מעודכנים בענייני בטיחות? לדידי, לא ניתן לקבל גישה כזו באופן גורף (ראו והשוו: ת"א (שלי כ"ס) 2477-07 פלוגית נ' ישיר, אי.די.אי. חברה לביטוח בע"מ (22.9.2014)). אולם מעבר לכך, יש לזכור כי המומחה התייחס לא רק לתקנות התכנון והבניה אלא גם להנחיות שנקבעו בחוזר מנכ"ל. המומחה כלל לא נשאל בעניין זה על-ידי הנתבעות, ובתשובה לשאלת בית המשפט גרס כי הדרישה קיימת בחוזר מנכ"ל עוד קודם למועד האירוע נשוא התביעה. הנתבעת

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 14-01-39116 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

3 מתייחסת לעניין זה בסיכומיה – שוב, בתמצית ובכוללניות – וטוענת כי "חוזר מנכ"ל משרד החינוך שדן בנושאים המדוברים בחוות הדעת הינו משנת 2013. החוזרים משנת 2002, אינם מאזכרים, בכל הכבוד, את נושא המעקות – כפי שהוא מצוטט בחות הדעת". ועוד מציינת הנתבעת 3, כי משלא הוכחה שנת הקמתו של בית הספר, ומשהמומחה מטעם התובעת לא בדק זאת, אין דרך לקבוע כי במקום המדובר היה צורך במעקה.

26. בעניין זה אני רואה להדגיש: הנתבעות כאמור לא הגישו חוות דעת נגדית, נמנעו מלחקור את המומחה מטעם התובעת בנושאים שעלו בחוות הדעת, וגם בסיכומיהן בחרו שלא לרדת לעובי הקורה בכל הנוגע לסוגיית ליקויי הבטיחות שבה עסקינן (למעשה, הנתבעת 1 – היא מדינת ישראל-משרד החינוך – כלל לא התייחסה בסיכומיה לנושא התקינה הרלוונטית ולא הבהירה דבר באשר לחוזר מנכ"ל נכון למועד האירוע). אולם יתרה מכך: ככל שהטענה של הנתבעת 3 היא שבמועד קרות התאונה לא הייתה הנחיה תקפה מכוח חוזר מנכ"ל בנוגע להתקנת מעקה במקום שבו קיים הפרש גובה של למעלה מ- 50 ס"מ, הרי שטענה זו אינה עולה בקנה אחד עם הפסיקה.

27. צאו וראו, למשל, את פסק-דינו של בית משפט השלום בפתח תקווה בת"א (של' פ"ת) 5291/04 **רוזנווסר נ' עיריית שדרות** (3.7.2007). באותה פרשה דובר באירוע משנת 1999, שבו צעד התובע, אז בן 13 שנים, בשביל בחצר בית הספר, נדחף ונפל ממפלס שביל ההליכה למפלס נמוך יותר. הפרש הגבהים היה 1.5 מטרים. במסגרת ההליך העיד מנהל הבטיחות הארצי של משרד החינוך, "כי קיים חוזר מנכ"ל משרד החינוך, המחייב התקנת מעקה בכל מקום בו הפרש הגובה עולה על 50 ס"מ, כאשר המעקה צריך להיות בגובה 1.10 מ' לפחות". בית המשפט קבע כי הרשות המקומית הפרה את החובה המוטלת עליה להתקין מעקה, וכי היא נושאת באחריות לנזקו של התובע, זאת גם אם יוכח, שהתובע הלך בשטח הערוגה שבצד השביל...".

פסק-הדין האמור ניתן בשנת 2007 – ארבע שנים עובר לתאונה נשוא ענייננו. דומה כי הדברים מדברים בעד עצמם, ואין צורך להוסיף.

28. יתרה מכך: הסיכון הטמון בטרפז והצורך לנקוט אמצעי זהירות סבירים למניעתו אינם נובעים רק מתקנים ומחוזר מנכ"ל, אלא ממבחני הצפיות והסבירות הכלליים של עוולת הרשלנות. יש לזכור, כי מדובר בחצר בית ספר שבו לומדים תלמידים רכים בשנים. ה"טרפז" ממוקם בנקודה רגישה – בסמוך לשער הכניסה והיציאה ממבנה בית הספר, בין שני גרמי המדרגות המחברים בין המפלס העליון והמפלס התחתון. לא מדובר אפוא בסיכון חבוי ונסתר, וקשה לומר כי צריך היה ידע מקצועי מיוחד או דמיון מפותח כדי לשער כי ילדים עלולים להתפתות לעלות על הטרפז ואף לקפוץ ממנו, במיוחד בעת שנוהרים הם ממבנה בית הספר אל שטח החצר, בהפסקה או בסיום יום הלימודים. אל-מול פני הסיכון, קמה חובה לנקוט אמצעי זהירות למניעתו – אמצעים כגון מעקה או למצער שלט

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלוגית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

האוסר עלייה לטרפז וקפיצה ממנו. חובה זו אינה מתייחדת רק לעירייה, מתוקף היותה המחזיקה של מקרקעי בית הספר ומי שערכה בדיקות בטיחות מדי שנה, אלא גם להנהלת בית הספר האחראית – בגדרי הסבירות – לא רק לפן הפדגוגי אלא גם לשלומם של התלמידים.

29. במאמר מוסגר ומעבר לצריך אבקש להעיר, כי לסיכומי התשובה של התובעת צורפו תמונות עדכניות, שמהן עולה כי לאחרונה הותקנו בחצר בית הספר – לרבות סביב הטרפז – מעקות.

30. עד כאן דנתי בליקוי הבטיחותי בחצר בית הספר, אולם מעבר לכך מצאתי גם ליקוי בכל הנוגע לאכיפת כללי הזהירות ולקיום חובת ההשגחה על פעילות התלמידים במהלך ההפסקות. בעניין זה יש להדגיש את הנקודות הבאות: אין ספק, כי מורה תורן לא היה נוכח בסמוך למקום האירוע ולא הבחין בנפילתה של התובעת, אלא הוזעק למקום לאחר מכן. אמת, חובת הפיקוח אין משמעותה כי בכל עת חייב להיות מורה בצמוד לכל ילד, וגם מורה תורן העומד על משמרתו אינו מסוגל תמיד למנוע אירועים פתאומיים ובלתי-צפויים. אלא מאי? בענייננו שוכנעתי, לאור מכלול הראיות, כי עלייתה של התובעת על הטרפז לא הייתה בגדר אירוע חד-פעמי בחצר בית הספר, אלא תלמידים נהגו לעשות זאת מעת לעת (כפי שהעידה התובעת). כפי שהוסבר לעיל, העדה א.ב.ד, שעדותה נמצאה מהימנה, סיפרה כי עובר לאירוע שיחקו התובעת וחברותיה בקפיצות מן הטרפז במשך כשבוע-ימים. אין זאת אלא, שבית הספר לא מנע מהתלמידים משחק מסוכן ממש בפתח המבנה, במקום גלוי לעין, ולא השגיח די הצורך על המתרחש שם. יפים לכאן גם דבריו של המורה יוני כהן:

ש. זה נכון, אם היה מורה סמוך לאירוע והיה רואה אותן רצות וקופצות, היה אוסר עליהן.
ת. מן הסתם מורה היה מעיר להן.
(עמוד 36 לפרוטוקול)

31. מכל האמור לעיל עולה, כי האירוע נשוא התביעה הוא תוצאה של ליקוי בטיחותי-מבני ושל כשל בתחום המניעה וההשגחה. אשר על כן, מצאתי הן את הנתבעת 1 הן את הנתבעת 3 אחראיות ביחד ולחוד לפצות את התובעת בגין הנזק שהוסב לה. יוער, כי הנתבעות לא הגישו הודעת צד ג זו כנגד זו, אך למען השלמת התמונה ומניעת ספקות אציין כי בחלוקה הפנימית במערכת היחסים שביניהן, מצאתי בנסיבות העניין לחלק את החבות שווה בשווה.

אשם תורם

32. בנסיבות העניין, לא מצאתי כי יש מקום להשית על התובעת אשם תורם. אמנם, אין לפטור מראש קטין אך בשל היותו קטין מן החובה לשמור על בטחונו שלו, אולם הפסיקה הכירה בכך שקטין אינו מחזיק באותם מנגנוני הגנה, בקרה ושיקול דעת שבגיר מחזיק בהם, וניתן לצפות כי הוא עלול בדרך הדברים הרגילה להיפגע בידי גורם חיצוני ולהביא נזק על עצמו ועל זולתו במעשה ובמחדל (ע"א

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

7008/09 אל רחים נ' אל קאדר (7.9.2010)). וכפי שנקבע בעניין **מרצלי הנ"ל**: "אכן, גם קטין... חייב לשמור על ביטחונו הוא, ובחודלו עשוי הוא להתחייב באשם תורם. אך נזכיר, כי אדם רך בשנים נעדר שיקול-דעת בשל להערכתם של סיכונים, ובנסיבות העניין דומני שאין לחייב את התובעת באשם תורם". כך כתב בית המשפט העליון בעניין **מרצלי הנ"ל** – שם דובר על תלמידה בת 14 – ואני סבור כי מסקנה דומה יש להחיל גם בענייננו, לגבי התובעת שהייתה בת 10 בעת האירוע והתנהגותה הייתה כדרך שילדים בני גילה מתנהגים מעת לעת.

הנזק

33. כפי שצוין, לתובעת – ילידת 20.6.2001 – נגרם שבר בשורש כף היד. המומחה הרפואי מטעם התובעת, ד"ר ז"ק רם, העמיד את שיעור הנכות של התובעת על 20%, בגין עיוות שורש כף היד והשפעה בינונית על כושר הפעולה הכללי והתנועה. לעומתו, המומחה מטעם הנתבעות, ד"ר שמחה וסרלאוף, העריך את שיעור הנכות של התובעת ב-10%, בגין עיוות קל של שורש היד עם בליטה של סטילואיד אולנרי והגבלה מזערית בתנועה. בזמנו, הסכימו הצדדים להעמיד את הנכות הרפואית על 12.5% לצורך תחשיבי נזק, אולם בסופו של יום לא ניתנה הצעת פשרה נוכח הודעת הנתבעת 3 כי היא עומדת על הטענה בדבר היעדר חבות. בהמשך, הודיעו התובעת והנתבעות 1-2 כי מסכימות הן להעמיד את הנכות על 12.5% גם לצורך ההליך כולו, ואילו הנתבעת 3 מסרה הסכמה לניהול התיק על-בסיס 11% בלבד.

הצדדים לא זימנו את המומחים הרפואיים לחקירה על חוות הדעת, וגם לא ביקשו כי ימונה מומחה מטעם בית המשפט. בסופו של יום, הפער בין 12.5% לבין 11% (נכות רפואית) אינו גדול, ונפקותו האפשרית על שיעור הפיצוי – מתונה. למעשה, התובעת עצמה הודיעה (ביום 28.6.2015) כי נוכח הפער הקטן היא "סומכת ידה על כל החלטה כאמור (בין 11% ל-12.5%)".

34. שני הצדדים טענו בסיכומים כי אין הלימה בין הנכות הרפואית לבין הנכות התפקודית – ב"כ התובעת טוען כי הנכות התפקודית גבוהה יותר, ואילו ב"כ הנתבעות סבורים כי הנכות התפקודית נמוכה יותר. בהקשר זה יצוין, כי בית המשפט העליון הבהיר שאין לקבוע מעין-חזקה המזהה את הנכות הרפואית עם הנכות התפקודית או עם הגריעה מיכולת ההשתכרות, אולם הוסיף כי "מעין-חזקה זו נוהגת בפסיקה לאחרונה לגבי קטינים" (ע"א 2577/14 פלוני נ' המאגר בישראלי לביטוחי רכב (11.1.2015)); ת"א (מח' מר') 9109-05-11 ע' ג' נ' הפניקס הישראלי חברה לביטוח בע"מ (24.6.2014)). דברים דומים השמיע בית המשפט העליון בעניין **אל רחים הנ"ל**, ועוד ציין:

"דרכו של קטין מי ידע ומי יעריך? חישוב נזקו של קטין הוא פרי אומדן והשערה של שיקולים שונים וסותרים. מחד, יש לקחת בחשבון כי 'כל החיים לפניו' ויכול התובע-הקטין לנתב את דרכו ומקצועו לעתיד באופן שנכותו לא תגביל אותו, ולמצער, תגבילו אך במעט. בנוסף, דרכם של

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

קטינים להסתגל למומם ולפתח 'דרכים עוקפות' כדי להתגבר על מגבלות פיזיות ואחרות. מנגד, הנכות עלולה לסגור בפני הקטין דלתות שהיו פתוחות בפניו אילולא התאונה, או להגבילו בצורה זו או אחרת במקצוע ובעיסוק בו יבחר את עתידו".

35. בענייננו, מדובר בנכות אורתופדית-תפקודית, ביד הדומיננטית של התובעת. אמנם הנכות אינה בשיעור גבוה במיוחד (11%-12.5%), אך גם אינה זניחה. התובעת צעירה – היום בת 16 – ובנסיבות אלה כולן מצאתי כי יש נפקות ל"מעין-חזקה" פרי פסיקת בתי המשפט.

36. לאור האמור, ניגש לשומת הנזקים. ראשית, לעניין הפסדי השתכרות לעתיד, חלים כאן הנחות העבודה המקובלות, לאמור: בסיס השכר – השכר הממוצע במשק (כפי שנקב בסיכומי התובעת); שיעור הגריעה מהשכר – בהתאם לנכות התפקודית; גיל הפרישה – 67 שנים. על יסוד נתונים אלה, ולאחר היוון כפול כמקובל, ולאחר שקילת מכלול טיעוני הצדדים, מצאתי לפסוק לתובעת פיצוי בראש הנזק האמור בסך של 290,000 ₪. לסכום האמור יש להוסיף פיצוי בסך של 35,000 ₪ בגין הפסדי פנסיה (ראו למשל ת"א (מח' חי') 16951-04-10 ע.מ.מ נ' ע.מ.ר (31.12.2013)).

37. לעניין עזרת הזולת, הוצאות רפואיות והוצאות נסיעה, ייאמר מיד כי הועלו טענות בתחשיב הנזק ובסיכומים מטעם התובעת, שלא נתמכו באסמכתאות ולא הוכחו כדבעי (כך למשל לגבי שיעורים פרטיים). עם זאת, לאור טיב הנכות שנגרמה לתובעת והעובדה שעברה ניתוח ולאחר מכן ידה הייתה מגובסת, ולאחר עיון בתצהירים ובמוצגים, נחה דעתי כי יש מקום לפסוק פיצוי גלובאלי. בשקלול כל הנסיבות, ובשים לב לגילה הצעיר של התובעת, למיקום הנכות ולשיעורה, אני מעריך את הפיצוי בגין עזרה בעבר ובעתיד בסך של 15,000 ₪. כמו-כן, לאחר עיון בתיעוד הרפואי (שאינו רב) מצאתי לפסוק בגין הוצאות רפואיות והוצאות נסיעה פיצוי גלובאלי בסך של 2,000 ₪.

38. נותר ראש הנזק של כאב וסבל. לאחר שנתתי את דעתי לנזק שנגרם לתובעת – שבר בכף היד – לניתוח שעברה, לתקופה שהייתה בגבס ולנכות הצמיתה שנותרה, ולאחר ששקלתי את מכלול הנסיבות כפי שפורטו לעיל, מצאתי לפסוק לתובעת פיצוי בסך של 50,000 ₪.

סוף-דבר

39. לאור כל המקובץ, התביעה מתקבלת. הנתבעות תשלמנה לתובעת, ביחד ולחוד, פיצויים בסך של 392,000 ₪, בתוספת אגרה, עלות חוות-הדעת של המומחים מטעם התובעת (לפי קבלות), שכר העדים כפי שנפסק, וכן שכר טרחת עורך-דין בשיעור של 23.5%.

40. הסכום שנפסק (למעט הוצאות ושכר טרחת עורך-דין) יופקד בחשבון בנק שיפתח על שמה של התובעת (הקטינה), ויושקע בתכנית חסכון נושאת הפרשי הצמדה וריבית או באג"ח צמודות של מדינת

בית משפט השלום בראשון לציון

ת"א 39116-01-14 פלונית ואח' נ' מדינת ישראל ואח'

ישראל. בחשבון תירשם הערה כי אין לעשות כל פעולה בכספים המופקדים, למעט השקעתם, עד שתגיע הקטינה לגיל 18, אלא באישור בית המשפט או האפוטרופוס הכללי.

פסק-הדין יפורסם ללא ציון פרטים מזהים של התובעים.

המזכירות תשגר את פסק-הדין לבאי-כוח הצדדים.

ניתן היום, ט' אב תשע"ז, 01 אוגוסט 2017, בהעדר הצדדים.

ד"ר גיא שני, שופט